

อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
ในทศวรรษหน้า (2563 - 2572)*

THE SCENARIO OF ENGLISH PROGRAM SCHOOLS UNDER
THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLITAN DURING
THE NEXT DECADE (B.E.2563 - 2572)

สัตยากร รัตนวิวัลย์

Sattayakorn Rattanaivon

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobol

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: rsattayakornswu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) วิธีการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเทคนิค EDJR จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรควรมุ่งเน้นผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านภาษาอังกฤษทั้งด้านทฤษฎีและการใช้ชีวิตในสังคม ภายใต้รากฐานของคุณธรรมและจริยธรรมท่ามกลางสังคมที่หลากหลาย 2) หลักสูตรควรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นนำไปใช้ได้จริง 3) เป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนด้วย 4) หลักสูตรควรปรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นไวยากรณ์มาเน้นการสื่อสารโดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน 5) หลักสูตรควรมุ่งพัฒนาคุณภาพให้ผู้เรียน เน้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 6) ครูผู้สอนในหลักสูตรควรมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนผู้เรียน 7) หลักสูตรที่มีสื่อการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน 8) หลักสูตรควรมีการวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ 9) หลักสูตรต้องสามารถสร้างเสริมและพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน

* Received 17 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

ได้อย่างเท่าเทียมกัน 10) ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน 11) โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรควรมีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ 12) หลักสูตรควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, โรงเรียนหลักสูตรภาษาอังกฤษ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The Objectives of this research article were to study the scenario of the English Program Schools under Jurisdiction of Bangkok Metropolitan in the next decade (B.E.2563 - 2572) The research consisted of SWOT analysis, documentary analysis, in-depth interview, focus group and Ethnographic Delphi Futures Research Technique (EDFR) with 30 experts. The research findings were as follows: 1) The focus of this program understood of morality and ethics in English on the basis of theory and diversity of social life. 2) The program must be up - to - date and situation, emphasizing practicality 3) The program should not be only room learning management, but also should adjust of the school program. 4) The program must be focus of English skills: listening, speaking, reading and writing. 5) Should be to improve the quality of students in English communication. 6) Teachers must have an appropriate average of the number of students. 7) Media should be standard, enough numbers, modern diversity and emending. 8) Measurement and evaluation requirements were advanced and acceptable. 9) The program must be to promote and develop students' English ability by quality 10) The program must be made a good relationship management between schools and communities should provide equal educational opportunities. 11) The school should have enough physical resources and environment to learn and develop students' English ability. 12) The program should help to understand different cultures and to live peacefully in different races, languages and cultures.

Keywords: The Scenario, English program School, Bangkok Metropolitan

บทนำ

ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต คนไทยนิยมเรียนภาษาอังกฤษเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันและเพื่อประกอบอาชีพ (กาญจนาพร รุจิณม, 2561) หลายทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ดี และกำหนดจุดร่วมลักษณะของหลักสูตรในแง่ของความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (อมรรัตน์ ผุดสุวรรณ, 2560) และจากการศึกษาวิจัยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษมีลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถสรุปได้ว่าด้านจุดประสงค์นั้น ผู้เรียนจะต้องสามารถใช้ภาษาอังกฤษในทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทการสื่อสาร ด้านเนื้อหา ผู้เรียนสามารถใช้คำศัพท์เพื่อสร้างประโยคภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัวและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านครูผู้สอน ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ได้เหมือนเจ้าของภาษา และมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านผู้เรียน ต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ความเป็นเลิศทางวิชาการ และทักษะภาษาอังกฤษ ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรใช้สื่อจากเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล วัดและประเมินผล การเรียนรู้จากความก้าวหน้าของผู้เรียนตามคุณภาพมาตรฐานกรอบ CEFR (คงศักดิ์ สังฆมานนท์ และคณะ, 2562)

กรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เพื่อบริการด้านการศึกษาให้กับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทุกเขต จึงดำเนินการตามแนวการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “All For Education” เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองให้มีทางเลือกทางการศึกษามากขึ้น (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2560) โดยมอบหมายให้สำนักการศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนในปีการศึกษา พ.ศ. 2547 รูปแบบ Mini English Program (MEP) โดยจัดการเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา/พลศึกษา และศิลปะ จำนวน 8 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์ จัดการเรียนรู้ได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของจำนวนชั่วโมงทั้งหมดต่อสัปดาห์ หมายเหตุเนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ ปรับ ขยายจำนวนชั่วโมงให้สอดคล้องกับโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ช่วยเหลือผู้เรียนให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข หรือพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นอกเหนือจากการเรียนรู้ภายในห้องเรียน ยังมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ กระจ่ายตามเขตพื้นที่ ๆ เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ การค้า การคมนาคม การท่องเที่ยวสำคัญ ของกรุงเทพมหานคร (ณภัทร จาริกฤติ, 2561) หลักสูตรมีจุดแข็งในส่วนของการบริการทางการศึกษาแนวทางเลือกหนึ่งจัดให้กับผู้เรียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือให้ครอบครัวที่มีฐานะระดับยากจนถึงระดับปานกลาง มีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถ

ในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหา (Content) ของสาระวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ผสมผสานกับความเป็นไทย และความเป็นสากลบนพื้นฐานของขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามของไทย (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2560) ให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีความเข้มแข็งทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เสริมสร้างสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งยกระดับพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2559) นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาของหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเทพมหานครที่ต้องพัฒนาในอนาคตมีปัจจัยหลายประการ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 34.04 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานครที่ได้ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 35.00 ครูผู้สอนชาวไทยไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีมาตรฐาน และขาดประสิทธิภาพตามคุณลักษณะและสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2560)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติราชการและรับผิดชอบการจัด การเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เห็นความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายในเชิงอนาคตและเห็นความสำคัญของการวิจัยอนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษ ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่เป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อวางแผน เตรียมการป้องกัน หรือส่งเสริมซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ของหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยศึกษาอนาคตภาพ (Scenario) ในมิติของบริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมิติของการพัฒนาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดคุณค่าทั้งด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับอนาคตภาพของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า และแนวทางพัฒนาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ สามารถนำองค์ความรู้ในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ให้หลักสูตรมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพอนาคตของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในการดำเนินการในลักษณะการวิจัยประยุกต์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 ท่าน เพื่อทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ 2 - 5 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายหลักสูตรภาษาอังกฤษของสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้ที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในการสนองตอบนโยบายของหลักสูตรภาษาอังกฤษสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ท่าน กลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษจำนวน 5 ท่าน กลุ่มครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้ปกครองของผู้เรียนที่เป็นผลผลิตหรืออยู่ในสมาคมจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษของประเทศที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 5 ท่าน ผู้วิจัยเลือกครูผู้สอนหลักสูตรภาษาอังกฤษจากกรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐออสเตรเลีย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 เช่นเดียวกับประเทศไทยและ KIPP (Knowledge is Power Program) School ของกรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะมีการจัดการเรียนรู้แบบท้องถิ่นเช่นเดียวกับสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

- 2.1. แบบวิเคราะห์เอกสารในการศึกษาเนื้อหาหลักสูตรภาษาอังกฤษในไทย กับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในไทย กับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.3. แบบคำถามสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.4. แบบคำถาม แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค EDFR กับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทยทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา (หลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย และหลักสูตรภาษาอังกฤษ KIPP School กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษาในเรื่อง ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบหลักสูตร จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลทั้ง 4 หลักสูตร

3.2. ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำมาใช้ เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์ 2 - 5 ปีขึ้นไป ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย และหลักสูตรภาษาอังกฤษ KIPP School นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 5 ท่าน ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 25 ท่าน

3.3. ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบคำถาม แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคด้วยเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ในองค์ประกอบหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 ท่าน

3.4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

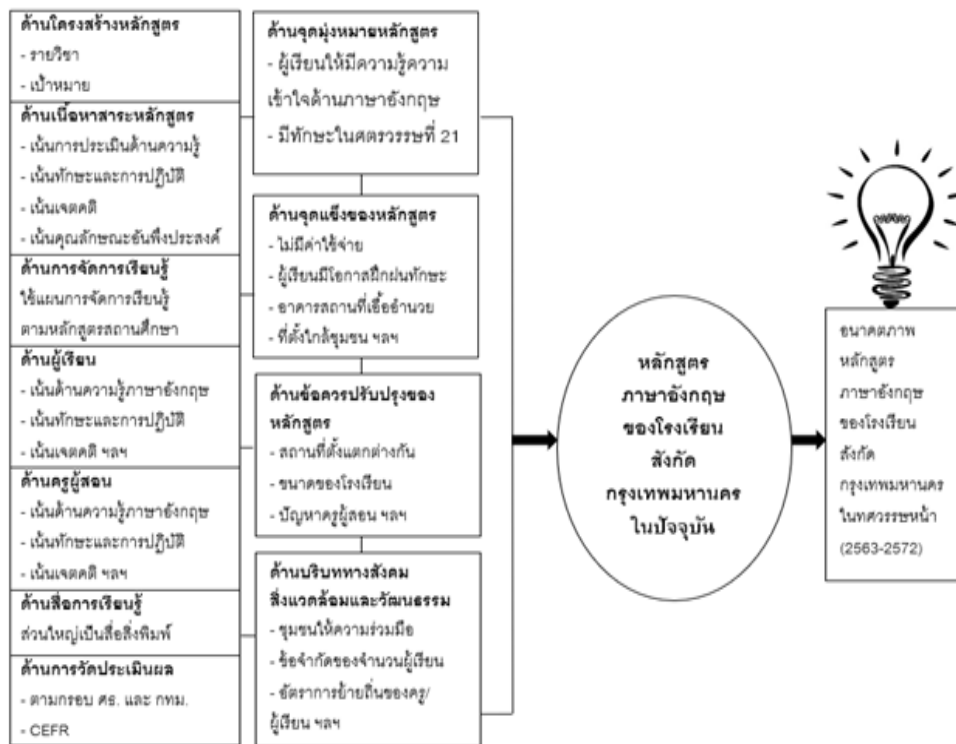
3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์และจัดทำเป็น อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิค EDFR โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันและอยู่ในระดับ เป็นไปได้มากที่สุด ($Mdn. = 4, IR = 1$) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสร้างอนาคตภาพของ หลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) มีลักษณะดังนี้ 1) หลักสูตรควรมุ่งเน้นผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ด้านภาษาอังกฤษทั้ง ทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติภายใต้รากฐานของคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

ท่ามกลางสังคมที่หลากหลาย 2) หลักสูตรควรทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการนำไปใช้ได้จริง 3) ควรเป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนด้วย 4) หลักสูตรควรปรับการจัดการเรียนรู้จากการเน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสาร โดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ 5) หลักสูตรควรมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพให้ผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 6) ครูผู้สอนในหลักสูตรควรต้องมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนผู้เรียน 7) หลักสูตรมีสื่อ การเรียนรู้ควรมีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองกับความต้องการ 8) หลักสูตรควรมีการวัดและประเมินผลที่มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับ 9) หลักสูตรต้องสามารถสร้างเสริมและพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน 10) ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน 11) โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรควรมีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาภาษาอังกฤษ 12) หลักสูตรควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยสามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอนาคตหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) ที่พบว่า ด้านองค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเอง และนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ โดยมีความสามารถในการ ใช้ภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ระดับความสามารถที่กำหนด โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาภาษาอังกฤษนั้นจะทำให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ในอีก 20 ปีข้างหน้า เพราะสามารถใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุน การเจริญเติบโตของประเทศ ด้านองค์ประกอบ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรภาษาอังกฤษโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) ควรเป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้อง กับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการนำไปใช้ได้จริงเป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้เรียน ในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตามลำดับ มีการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (วิลลศิริ ประเมธี, 2559); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ แสดงความสามารถในลักษณะต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนอง ความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ด้านโครงสร้างของหลักสูตรควรเป็น หลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนด้วย (Silvia, J., 2015) และ (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2561) นอกจากนี้หลักสูตรควรมี ความเป็นพลวัต และปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของ สังคม ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ด้านการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร (พ.ศ. 2563 - 2572) ควรปรับการจัดการเรียนรู้จากการ เน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสาร (ทิพย์วรรณ แจ่มไพบูลย์, 2555) และ (พิจิตรา ธงพานิช, 2557) ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะความรู้ความ เข้าใจในการใช้ภาษาได้อย่างแท้จริง ครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทั้งเนื้อหา ภาษาอังกฤษ ต้องพัฒนาในเรื่องความรู้ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านไวยากรณ์ด้วย ด้านผู้เรียนของหลักสูตรผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ระดับ ความสามารถที่กำหนด (Bandar, M. S., 2017); (พระมหานรินทร์ สุมโน, 2560); (ปัญจพร ธนาวิชานันท์ และวิลาสินี พลอยเลื่อมแสง, 2561) โดยให้ยึดหลักที่ว่าผู้เรียนสามารถใช้กลวิธี การอ่านภาษาอังกฤษที่ช่วยในการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาที่ประสพระหว่างการอ่าน ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้ประโยชน์และผ่านเกณฑ์ระดับความสามารถ ที่กำหนดได้ ด้านครูผู้สอนของหลักสูตรต้องมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562); (ปิยมลย์ สุขแก้ว, 2562); (ธัญญา กระจายกลาง และสิทธิพล

อาจินทร์, 2563) ดังนั้น ผู้สอนควรมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง และสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองจากการเรียนรู้ตัวภาษาและการใช้ภาษาในสถานการณ์สื่อสารได้ ด้านสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตรควรเป็น สื่อการเรียนรู้มีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย (อุทัย ดุลยเกษม, 2559); (สมบัติ คชสิทธิ์ และคณะ, 2560); (กิริติ คุวานันท์, 2560) นอกจากนี้การจัดเก็บสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียน เกิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตรต้องมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ (วรุตม์ ศิวิสัย และคณะ, 2561) ส่วนในด้านการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริง ลักษณะเด่นของหลักสูตร) ควรเป็นหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าความรู้ด้านไวยากรณ์ (ศศิธร บัวทอง, 2560); (ฤตินันท์ สมุทร์ทัย และคณะ, 2562); (ฐิติกา เสนาจิตต์, 2560)

ในการนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวว่า หลักสูตรควรมีความหลากหลายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมในด้านความสามารถด้านภาษา ความเป็นพลเมืองโลก ด้านบริบททางสังคมของหลักสูตร ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาและการเข้าถึงก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกันด้านสิ่งแวดล้อมของหลักสูตร ควรเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่อิทธิพลต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรมของหลักสูตร ควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (อารียา สตาร์ตัน, 2556); (กานต์มณี บุญศรีธนา, 2559) ซึ่งในปัจจุบันนี้กระแสสังคมเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยมากขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต่างมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการอยู่ร่วมกันจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขแต่หากมีระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การเคารพและยอมรับซึ่งความแตกต่าง มีความไว้วางใจและมีความปรารถนาดีต่อกัน สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้ประชาชนทุกชาติพันธุ์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กิดานัล กังแฮ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวโน้มของหลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ควรประกอบด้วย มิติของบริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมิติของการพัฒนา ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตลอดจนถึงการยกระดับมาตรฐานการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการใช้ภาษาอังกฤษ พัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน และบุคลากรทาง การศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการใช้ ภาษาอังกฤษ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อความเป็น เลิศในการจัดการศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และจัดการองค์กร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายหลักสูตรภาษาอังกฤษควรปรับ ให้มีคุณภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ บริหารจัดการและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผล ถึงคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในหลักสูตร จัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและผู้เรียนในหลักสูตร 2) ผู้บริหารโรงเรียนสามารถ นำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียน แบบบูรณาการ และพัฒนาปรับปรุงด้านต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอน ผู้เรียน การวัดและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น 3) ครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสามารถ นำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบบูรณาการได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการ ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- กาญจนาพร รุจิฉิม. (2561). การสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษ ที่ 21. วารสารศิลปการจัดการ, 2(3), 21-34.
- กานต์มณี บุญศรีธธา. (2559). ความพร้อมของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กิดานัล กังแฮ. (2557). Learning to live together on different cultures. เรียกใช้เมื่อ 21 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/25574-20.html>
- กิริติ คุวานนท์. (2560). การจัดการเรียนรู้สู่วิถีผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คงศักดิ์ สังฆมานนท์ และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตาม กรอบ CEFR: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา. นครราชสีมา: วิทยาลัยราชสีมา.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. Veridian EJournal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1342-1354.
- ฐิติกา เสนาจิตต์. (2560). สภาพการดำเนินงานตามโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (Mini English Program : MEP): กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสงขลา. Journal of Thonburi University, 11(24), 1 - 10.
- ณภัทร จาริกฐิติ. (2561). การศึกษาการใช้หลักสูตร “โครงการห้องเรียนพิเศษ (GIFTED)” ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(4), 244-254.
- ทิพย์วรรณ แจ่มไพบูลย์. (2555). หลักสูตรการปรับหลักสูตรการสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษและแนวทางการจัดการเรียนร่วมสู่การเรียนรู้รวม. วารสารวิทยาสาร, 101(2), 32 - 34.
- ธัญญา กระจ่ายกลาง และสิทธิพล อาจอินทร์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกร่วมกับกลวิธี START. วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(3), 15-25.
- ปัญญาพร ธนาวิชานันท์ และวิลาสินี พลอยเลื่อมแสง. (2561). การใช้วิธีสอนแบบไวอากรณัมและแปล และการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความรู้ด้านไวอากรณัมภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 14(1), 191 - 203.
- ปิยมลย์ สุขแก้ว. (2562). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบเปิด. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 7(1), 121-130.
- พระมหานรินทร์ สุ่มโน. (2560). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 5(1), 109 - 121.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2557). วิชาการพัฒนาหลักสูตร หลักการ แนวคิด ทิศทาง แนวโน้ม. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ฤตินันท์ สมุทรทัย และคณะ. (2562). การประเมินตามสภาพจริงของผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 47(4), 36 - 53.
- วรารณ ศรีวิโรจน์. (2561). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2561 จาก <http://edu.pbpu.ac.th/e-media/08.pdf>

- วรุตม์ ศิวิสัย และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิด OTMM. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 12(1), 101-118.
- วิมลศิริ ปรมณี. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. คุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 10(2), 1-10.
- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 54 - 62.
- สมบัติ คชสิทธิ์ และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค THAILAND 4.0. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 7(2), 175 - 176.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2559). การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://www.bangkokeducation.in.th>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2560-2562). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร. (2560). แผนปฏิบัติการราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา.
- อมรรัตน์ ผุดสุวรรณ. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการฟังด้วยเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อารียา สตาร์ตัน. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2559). ความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ การสอนภาษาอังกฤษต่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 2(2), 23 - 31.
- Bandar, M. S. (2017). Attitude and Language Learning. Retrieved February 12, 2019, from <https://www.eldj.org/single-post/2017/04/15/Attitude-and-Language-Learning>

Silvia, J. (2015). Foreign languages in the Austrian curriculum. Vienna: University of Teacher Education.